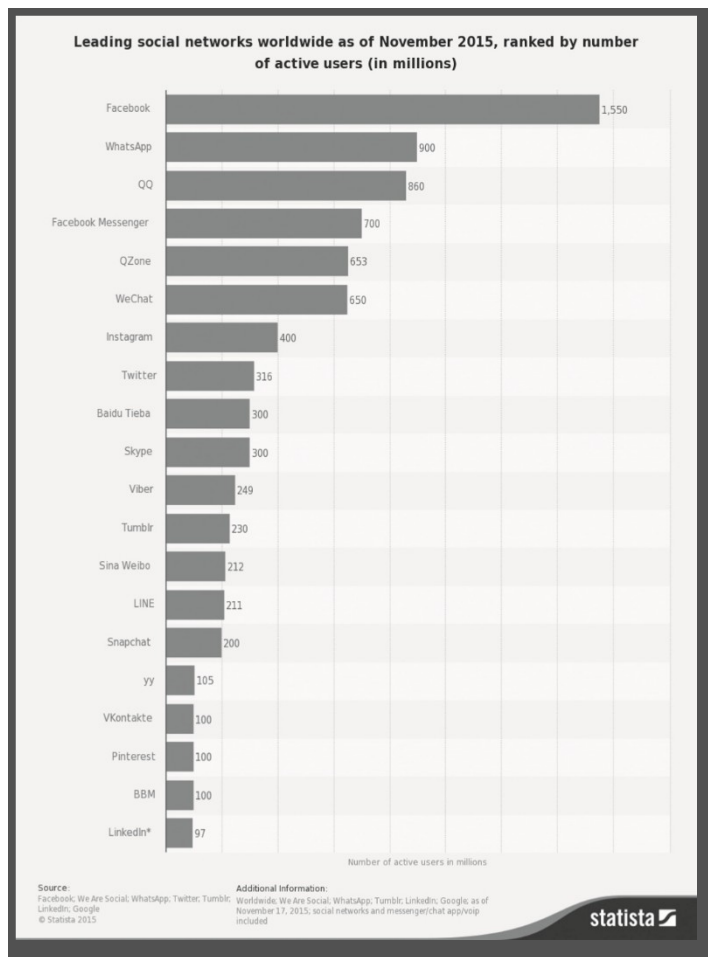

Абзорҳо ва маҳорату малакаҳои журналист

Сергей Паранко

Тибқи додаҳои гузориши Statista Inc, дар ноябри соли 2015 шумораи корбарони Facebook дар дунё аз 1.5 миллиард бештар аст. Ин шабакаи иҷтимоӣ бо фосилаи назаррас

аз дигарон фарқ мекунад. Барои муқоиса теъдоди корбарони Instagram 400 миллион ва шумораи корбарони шабакаи иҷтимоии маъруфтарини русзабон-ВКонтакте 100 миллион аст.

Дар ҳар дақиқа ба Твиттер 347 пост ирсол мешавад, корбарони YouTube бошанд то 300 соат маводи видеоиро мегунҷонанд.

Нозукии кор дар он аст, ки аз маводи истехсол намудаи корбарон манфиатдори асосӣ на расонаҳо, балки шабакаҳои иҷтимоӣ шуданд, ки ба истифодабаранда имкони барои аудитори васеъ паҳш наудани мавод ва барқарор намудани иртиботи дучонибаи босуръат, дар шакли лайк, ретвит ва назар доданро фароҳам оварданд.

Имрӯз муҳтавои аз ҷониби корбарон истехсолшудае, ки дар шабакаҳои иҷтимоӣ нашр шудааст, дар очилияти нашр бо расонаҳои хирфавӣ мусобика мекунад. Корбар на ҳамеша ғолиб меояд, аммо садди мушкилгузаре аз сару садои иттилоотиро ба вучуд меоварад, ки онро убур кардан ва тавачҷухро ба хеш ҷалб намудан беш аз пеш саҳттар мешавад.

Ба чузъҳо тақсим кардан ва мушахасгардонии иттилоот

Ду сол қабл The New York Times дар гузориши худ (Innovation Report) аз марги схемаи маъмулии истеъмоли иттилоот хабар дод. «Трафик (мурур) дар саҳифаи асосии сомона солна моҳ ба моҳ меафтад. Трафики саҳифаҳои асосии бахшҳо(рубрикаҳо) низ хеле ночиз аст». Ин дар ҳолат, ки трафики умумии сомона науфтадааст, танҳо одамон роҳи ворид шуданро иваз намуданд: аз роҳи ҷустор ва шабақоти иҷтимоӣ

15-20 сол пеш қорбарон нашрияҳои интернетиро аз тариқи каталогу рейтингҳо меёфтанд. Онҳо ба саҳифаи асосии сайт ворид мешуданд, онро ба ишорамарчаъ(закладка) илова намуда ба аудиторіяи мухлисон шомил мешуданд. Дар айни ҳол сарчашмаи асосии трафик барои расонаҳои рақамӣ шабақаҳои иҷтимоӣ, ҷустор ва маркетинг(шабақаҳои табодул, хариди трафик) мебошанд, ки ҳамашон қорбарро мустақиман ба саҳифаи иттилоотии дилхоҳ мебаранд

Хонандае, ки аз шабақаи иҷтимоӣ бо лентаи мушаххаси худ ба сомона(сайт) меояд, нисбат ба муҳтавои маводи пешниҳодшаванда серталаб аст. Тасмим дар бораи бастанӣ равзана (окно) ё идома додани хониш, фавран баъди ворид шудан ба саҳифаи мавод, гирифта мешавад, на пас аз бо такрор сар задан ба саҳифаи асосӣ. Қорбар ханӯз дар маҳилаи бо муҳтаво шинос шавам- нашавам, хеле сариъ манбаъро тарк мекунад. Истеъмоли куллии мавод ҷояшро ба истеъмоли чузъ -чузъи мавод дод.

Ба истеҳсоли маводи тафреҳӣ, ки боиси хушҳолии хонандаи бетақаллуф/бепарвост, саргарм шуда, метавон хонанда- мухлиси вафодорро аз даст дод. Расонаҳо бо ҷидду ҷаҳди зиёде аз пушти нишондиҳандаҳои воридшавӣ (growth hack), шуда, аризишмандии маводро фаромуш мекунанд. Ба рекламаҳои хурди тичорие, ки диққатамонро бо сарлавҳа ё ороиши зебо ба худ мекашанд, клик мекунем, вале аксаран дар зари бастаи зарҳалқорӣ ҷизи беарзише ниҳон аст. Миқдори мавод ва ҳамчунин маводи дуздӣ, ба прогресси геометрӣ меафзояд ва хонанда мафҳуми digital detox-ро “ хазм” мекунад. Ба зудӣ аудиторія суол мегузорад, ки аз расонаҳо бо мо чӣ мерасад, агар худамон тавони истеҳсоли маводро бо ҳамин сифат дошта бошем?.

Шоистагии рӯзноманигоре, ки барои нашрияҳои интернетӣ менависанд, аз малақаҳои зер иборатанд:

- ҷустуҷуи маълумот;
- тасфия ва шарҳи он;
- пешниҳоди моҳиронаи мавод;
- арзёбии истифодаи расонаҳо аз мавод

Малакаҳо ва абзорҳои журналисти расонаҳои нав

Чустучуи маълумот

Расонаҳо дар тавлид ва интишори мавод инхисорро аз даст доданд. Суръати февриятро ҳам.

Аз Twitter ва Facebook корбарон маълумотро пайдо мекунанд, ки дар бораи он очонсиро пешқадами иттилоотӣ дертар менависанд. Ба хотир оваред, Иля Яшин нахустин шуда дар Twitter оид ба қатли Борис Немтсов хабар дод ва расонаҳо дар ин бора ба сабти Яшин дар шабакаи иҷтимоӣ таъҷиб карданд.

Хулоса, ҳангоми иҷрои корҳои феврий бо навигариро рӯзноманигор бояд аз абзорҳои мониторинги шабакаҳои иҷтимоӣ истифода барад. Барои самарнокии кор бояд рӯйхати манбаъҳо сохта, ки ба таҳассуси наشري мувофиқанд. Дар Twitter ё Facebook имрӯз тамоми расонаҳо, аксар журналистон, вазорату сохторҳо, одамони машҳур, сиёсатмадорон ва гуруҳҳои ҳамсуд аккаунт доранд. Метавон аз аккаунтҳои инфиродӣ ё сохтани профили махсус барои тамоми идора истифода бурд, (кадомаш ки роҳаттар бошад). Дар навбати аввал ташкил ва ба таври доими васеъ намудани рӯйхати манбаъҳо дар Твиттер тавсия дода мешавад. Ҳамчунин бояд назорат кард, ки чӣ тавр ва бо КҶ ин манбаҳо ҳамкорӣ мекунанд, ба кӣ ҷавоб мегардонанд, маводи киро бозгузорӣ мекунанд. Ин имкон медиҳад, ки бештар маълумоти феврий ба даст ояд ва ҳамеша дар сафи пешгомони маҷрои навигариро бошад.

Мониторинги Twitter

TweetDeck (tweetdeck.twitter.com)-кумак мерасонад, ки фаъолияти лентаи худро назорат кунед: кӣ чи гуфт, кӣ ба кӣ чи ҷавоб дод ва киро пайгирӣ мекунанд. Аз твитҳои барои кор зарур метавон як маҷмуа ҷамъоварӣ намуд. Метавон пешрафти трендҳои назорат кард, ки тавассути барҷаспҳо (хэштегҳо) ишора шудаанд, ё фаҳмид, ки кадом (тамоюлҳо) трендҳо ва дар кадом гушаи дунё имрӯз муҳиманд ва ҳамчунин метавон лентаро ба варақаҳои мавзӯӣ тақсим карда, ҳар кадомро дар алоҳидагӣ назорат кард.

Мониторинги Facebook

Пайгирии одамон ё гузоштани ишораи лайк ба гуруҳҳои кофист, ки маълумоти муфид медиҳанд.

Ин кор ду нозуқӣ дорад:

- авалан, муҳим барои кор бо профили корбарон ва саҳифаҳо ва гузоштан авлабияти баланди инъикоси он дар лента
- сониян, барои самаранок анҷом додани ҷустуҷӯ дар Facebook, руҳати васеи манбаъҳо бояд ҷамъоварӣ шавад: дар абзори ҷустуҷӯи ин шабакаи иҷтимоӣ муҳтавои «дӯстон» ва «дӯстони дӯстони шумо» дастрас аст.

Мониторинги Instagram

Дар қори назорати одамони машҳур бояд аз Instagram истифода кард. Шахсиятҳои ҷамъиятӣ ба роҳат расмҳои наشر мекунанд, ки минбаъд бахонаи иттилоотӣ мешаванд.

Веб-версияи Instagram ё хадамоти гуногуне, ки имкони мушохидаи лентаро медиханд, комилан барои назорат аз ҷойи кор (Websta.me, Iconosquare.com) ба дард меҳуранд.

Барои ҷустор бо геолокатсия дар Instagram бояд аз хадамоти Youpic.com истифода кард, ки он постҳоро аз тамоми олам бо ишораи ҷуғрофӣ манзур менамояд. Кофист ки дар харита ҷой ҳодисаи мавриди назар нишон дода шавад.

Мониторинги VK (ВКонтакте)

VK имкони ҷустори постҳои дорои мулҳақот, ишора ва ё огоҳиҳо ва геолокатсияро дорад, Ин пурра кифоят мекунад.

Мониторинги самтҳои рушдбанди дигар расонаҳо.

Дар аксар расонаҳои бузург низоми назорати мавзӯҳои доғи рақибони худро месозанд, вале ҳамчунин метавон аз тасмимҳои озоди омодашуда, масалан аз Mediametrics, истифода кард.

Тасфия ё аз ғалбер гузарондан.

Сифат нашрия дар бисёр мавридҳо аз он вобаста аст, ки журналист маводи ҷамъшударо то кадом андоза тасфия кардааст. Хунари «обсофкунаки/ғалбери тавачҷух» доштан, ки танҳо иттилооти муҳимтаринро мегузаронад ва «партовҳоро» мепартояд, дар замони воқеияти иттилооти номаҳдуд зарур аст.

Қоидаи 1.

Танҳо барои аудиторияи мавриди назар навиштан. Ва кушиши ба ҳама писанд ва ҳаматарафа буданро накардан.

Қоидаи 2

Навиштани он ҷӣ, ки ба аудиторияи шумо муҳим аст. Нашр накардани навигарихои протоколӣ, пешгуйихои тасодуфӣ ва дигаргуниҳои камарзиш. Хонанда барои назорат ва инкишофи мавзӯ хоҳишу вақт надорад, барояш натиҷа ва ҷамъбаст, ҳатто байнифосилавӣ, лозиманд. Барои хонанда доништани манзараи пурраи ҳодиса ва ҷӣ дар пушти он меистад, мароқовар аст.

Қоидаи 3

Навиштан дар бораи ҷизҳое, ки журналист сарфаҳм меравад. Эътимод накардан ба очонсӣ ва расонаҳои маъруф, ки «алақай мавзуи шуморо матраҳ кардаанд». Ҳама хато мекунанд, бинобар ҳамин аз рӯйхати корҳо тафтиши факту рақамҳоро партофтани лозим нест.

Тафсир

Тафсир кардан, яъне аз мавзуоти муҳим тавре ҳикоя кардан, ки хонанда тамаркузи диққаташро гум накунад, бо қиссаи шумо ошно шуда аҳамияти онро дарк намояд

Қоидаи 1

Даст кашидан аз истилохоти зохирпарастонаи идорӣ, ки тавассути хабарҳои матбуотӣ ва навигарихои сохторҳои давлатӣ ба расонаҳо ворид мешаванд. Баёни мутантани расмиётӣ хонандаро аз дарки маънии асли дур мекунад ва муносибатро ба хабар тағйир медиҳад. Биёед, «чанг»-ро бо «гузаронидани амалиётҳои заминӣ», «хукумат фаъолиятеро татбиқ менамояд, ки ба барқароршавии иқтисодиёт равона шудаанд»-ро бо «хукумат кушиш мекунад, ки иқтисодиётро начот диҳад» иваз кунем. Вазифаи журналист возеҳ ва росту содиқона расонидани иттилоот ба хонанда аст, на бо суҳанронихои сиёсӣ ва тумтароқ зоеъ кардани вақти онҳо.

Қоидаи 2

Истилоҳот ва далелҳои ношкорро шарҳ додан ва идаохоро исбот кардан. Масалан «Бонки маркази меъёрҳои (ставкаҳои) калидиро ба N фоиз паст фаровард». Меъёри калидӣ чист?. Онро паст карданд: ин хубаст ё бад? Арзи хориҷиро фуруҳтан ё таъчилан харидан муфид аст? Хонанда вазифадор нест, ки ба ҳамаи инҳо сарфаҳм равад, ҳатто агар аудиторияи шумо сирф таҳассусист. Вазифаи шумо мусоидат ба хонанда аст, то ки аз ин лақаҳои сиёҳи манзараи олам раҳой ёбад.

Қоидаи 3

Додахоро бояд айёнӣ кард. Бехтарин баёни навиштории мушкิลӣ ҳам, нигориши расму суратҳои тавзеҳиро иваз кардан наметавонад. Бояд аз тамоми воситаҳои он истифода кард: сурат, сабти видео, графика ва ғайра. Хонандаи имрӯз матнро скан мекунад, бо диққат онро намехонад, бинобар ҳамин муҳтавои иловагии аудиовизуалӣ барои тамаркуз ба андешаи асосӣ мусоидат мекунад. Тассавур бояд кард, ки мавзӯро чи тавр бояд бидуни матн шарҳ дод. Кадом расму нигоришҳои тавзеҳдиҳандаро бояд истифода кард?

Тафтиши далелҳо

Интернет пур аз маълумоти дуруғин ва далелгунаҳост. Мо бо дуруғҳои амдан гузошта шуда, бо мафҳумҳои ивазшуда, бо ҳолатҳои дучор меоем, ки иттилооти носанчида чун бурҳон пешниҳод мешавад ва далели возеҳ ё муқобилига ё таҳриф мешавад.

Вазифаи журналист шинохтани чунин ҳолатҳо, тафтиши дурустии далелҳо ва ироаи онҳо бидуни роҳ додан ба таҳрифҳост.

«Хабари эҳсосбарангез» метавонад барқвор тавассути нашрияи интернетӣ дар саросари олам паҳн шавад ва дар ин очилият касе асолати онро тафтиш накунад. Баҳонаи асосии муҳаррирони гунаҳкор дар ин ҳолат чунин садо медиҳад: «Ман ин хабарро барои он нашр кардам, ки фалон нашрияи бонуфуз ҳам нашр карда буд», аммо охир он ҷо ҳам одамон кор мекунанд, яъне ҳеч кас аз хато кардан эъмин нест.

Хонандагон ва ҳамкорон чунин хаторо то дер фаромуш намекунанд. Хатои андак метавонад ба симати идора зиёни бузург расонад.

Оиди хатарҳои ки журналистон ҳангоми тафтиши фактҳо рӯ ба рӯ мешаванд, метавонед дар файли дуҷум мутолиа кунед.